

پاشماوهی سیسته‌می ئىرگەتىقىي

لە كرمانجىي ناوه‌راستدا

پ.ى.د. فەرەيدۇون عەبدۇل مەھمەد / زانكۆي سليمانى

(١) پىشەكى:

ئەم تۈزۈنەوەيە (پاشماوهى سیسته‌می ئىرگەتىقىي لە كرمانجىي ناوه‌راستدا)، دەرخستنى بۇنى دىياردەي ئىرگەتىقە لە زارى كرمانجىي ناوه‌راستدا بەتايبەتى لەو كىرداراندا كە لەگەل بەركار، يان تەواوكەرە پاستەو خۆكانيان پىكەوتتىيان لە كەس و ژمارەدا ھېيەو ئەم پىكەوتتەي كىردارو بەركارىش، يەكىكە لە حالتە ھەرە گىرنگ و دىارەكانى دىياردەي ئىرگەتىقە لەناو زمانەكانى جىهاندا. هوئى ھەلبىزىرىنى ئەم بايەتە ئەوەيە كە ئەو سى حالتەي لەم تۈزۈنەوەيەدا باس دەكىرىن پىشەكى باس نەكراون و پىويست بۇو كە پۇون كردەنەوەيان بۇ بىرى و پەنگە گەپانىكى ورد بەناو سیستەمى كاركىدىنى كىردارەكانى زمانى كوردىدا، گەلى حالتى ترمان بۇ دەستتىنيشان بکات كە لەم تۈزۈنەوەيەدا باس نەكراون.

سىنورى تۈزۈنەوەكە لە چوارچىوھى كرمانجىي ناوه‌راستادا بەتايبەتى شىوه‌زارى سليمانى و كەرسەتو نەمۇنەكانىش لە زمانى پۇزانەي قىسەپىكەرانى زارەكەوە وەرگىراوە. گىرنگىي تۈزۈنەوەكە لەودايە كە پىشەكى تۈزۈنەوەكە لەسەر حالتى ئىرگەتىقى بەركارى بەكشتى و ئەم سى حالتەي تۈزۈنەوەكەمان بەتايبەتى نەكراوه. بىبازى تۈزۈنەوەكە پىبازىكى وەسفى شىكارىي پەسنكەرانىيە، كە لەپۇوي دەسەلاتى كەرسەتكانى ناو رىستەكانەوە سوود لە ھەندى لايەنى تىۋىرى دەسەلات و بەستەوە (Government and binding) وەرگىراوە.

(٢) دۆخى ئىرگەتىق لە كرمانجىي ناوه‌راستدا:

بەپىي ياساو رىساكانى بۇنى دىياردەي ئىرگەتىق لە زمانەكاندا پىكەوتتى كىردارى تىنەپەر لەگەل بەكر يان كاراداو كىردارى تىپەپىش لەگەل بەركارى پاستەو خۆدا بە نىشانە ئىرگەتىقى دادەنرىت، چونكە نىشانە ئىرگەتىقىيەكە بەوە دەناسرىتەوە كە كىردار لەپۇوي كەس و ژمارەوە لەگەل بەركارى كىردارى تىپەپە بەكرى كىردارى تىنەپەردا، پىكەوتتى هەبىت.^(١) ئەوهى لىرەدا دەمانەوى پۇونى بەكىنەوە بۇنى دىياردەي ئىرگەتىقى مۇرفۇلۇجىيە لەنیوان بەركارو دوو كىردارى زارى كرمانجىي ناوه‌راستدا كە ئەوانىش كىردارى (بۇون) و (مان)ن. ئەم دوو كىردارەش لەم خەسلەتانەي خوارەوەدا ھاوبەشنى:

يەكم: ھەردووكىيان، بە تىپەپى و تىنەپەر بەكاردىن.

دووەم: ھەردووكىيان، بەركار/ تەواوكەرەكانىيان جىتىناوى كەسىي لكاويان، بەپىي كەس و ژمارەيان

پی ده به خشن.

سییمه: هه ردووکیان ناویزدن (شازن)، به پییه‌ی که تیپه‌ر که یان هه مان جیناوای بکه‌ری دهدن به برکار / ته او و که، ئه گه ر کرداری پسته پابردوو بیت یان پانه بردوو.

چوارهم: له هه ردووکیاندا جیناوای بکری کرداری تیپه‌په رو جیناوای بکاری کرداری تیپه‌پیان له هه مان دهسته که دهسته پاسته و خو (م - ین)ه، به لام جیناوای بکه‌ری کرداری تیپه‌پیان تیپه‌پیان له دهسته (م - مان)ه ناراسته و خویه.

پوونکردنده و شیکردنده و هی ئه و چوار خاله‌ی سرهوه له خستنه پووی هه ردوو کرداره که (بوون، مان)دا پوون ده که ینه و ه:

(۳) کرداری (بوون) و دیاردهی ئیرگه تیقی بکاری:

لهم نموونانه‌ی خواره و هدا حاله‌تی ئیرگه تیقی کرداره که به ته او وی پوون ده بیت و ه:

کرداری (هه بوون)ی خاوه‌نیتی تیپه‌ر بؤ پابردوو To have	کرداری (هه بوون)ی هه بی تیپه‌په بؤ پابردوو To be
۱. ب - تو هه ر منت هه بوون.	۱. ۱ - من هه بوون.
۲. ب - تو هه ر ئیمهت هه بووین.	۱. ۲ - ئیمه هه بووین.
۳. ب - من هه ر تو م هه بوویت / ای.	۱. ۳ - تو هه بوویت / ای.
۴. ب - من هه ر ئیوه هه بوون.	۱. ۴ - ئیوه هه بوون.
۵. ب - من هه ر ئهوم هه بوو Ø.	۱. ۵ - ئهوم هه بوو Ø.
۶. ب - من هه ر ئهوانم هه بوون.	۱. ۶ - ئهوان هه بوون.

له نموونانه‌ی سرهوه ده رده که وی که جیناوای بکه‌ری کرداری هه بوونی تیپه‌په رو جیناوای بکاری کرداری هه بوونی تیپه‌په هه ردووکیان له جیناواه که سییه لکاوه کانی دهسته‌ی یه که می کرمانجیی ناوه‌ر است (م - ین، ای / یت - ن، Ø - ن)ه، که به دهسته‌ی پاسته و خو ده ناسریت، له هه مان ئه و پستانه‌دا (۱ب - ۶ب) جیناوای که سیی لکاوه بکه‌ری کرداری هه بوونی تیپه‌په له دهسته‌ی دووده (م - مان، ت - تان، ای - یان) که به دهسته‌ی ناراسته و خو / تیان ده ناسریت.

له سه ر بؤچوونه‌ی که "زمانه ئیرگه تیقہ کان هه مونو به يه ک سیسته م پابهند نین و هه زمانی کیش به شه تایبەتمەندییه کی لهم دیاردهیه و هرگرتووھ" (۳)، کرمانجیی ناوه‌ر است پیپه‌ویکی جیاواز له

کرمانجیی ژووروو دهگریتەبەر، چونکە له کرمانجیی ژووروودا بۆئەوهی بەرکار جیتناوی کەسیی لکاو بەپیی کەس و ژمارەی خۆی بادات به کردار، دەبىت کردارەکە پابردۇوی تىپەپ بىت، ئەوکاتە بکەر مۆرفیمی دۆخى پىزمانی وەردەگریت، ئەگەر جیتناوی کەسیی نەلکاویش بىت ئەوا له دەستەی ناپاستەو خۆیە کە دەستەی (من - مە، تە - وە، ئەوی / ئەوان) .

وەك: ٧- هەفالى ئەز دىتم.

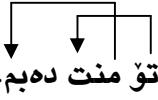
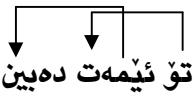
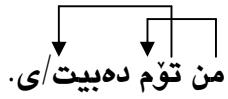
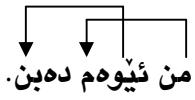
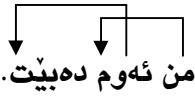
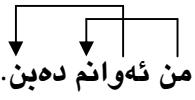
- ٨- دايىكى جل شوشتن.

لە دوو رىستەيەدا هەردوو بکەرەکە دۆخى پىزمانی (ى، ئى) ئى وەرگرتۇوھ کە دۆخى ئىرگەتىقىشە، بەرکارىش (ئەن) بەپیی کەس و ژمارەی خۆی جیتناوی لکاوی (م) ئى بەخشىوھ بە کردارەکە. ئەمەش ئەو دەگەيەنىت کە کرمانجیی ژووروو لەناو زارو زمانەكاندا بەر گروپى ئىرگەتىقى ناتەواو دەكەۋىت. (٢)

ئەگەر سەيرى ئەم نموونانەی خوارەوە بکەين (١٤-٩) و (٢٠-١٥) بۆمان دەردەكەۋى کە له کرمانجیی ناوه راستداو له کردارى (ھەبۇون) ئى خاوهنىتىدا ئەگەر کردارى رىستە پانەبردۇوش بىت (ئىستا، داھاتتوو) ئەوا بەرکار / تەواوکەر بەپیی کەس و ژمارەی خۆی جیتناوی لکاو دەدات بە کردارەکە. بەپىيىھ بۇ ئىستاو داھاتتووش جیتناوی بکەرى لە (ھەبۇونى) خاوهنىتىدا له دەستەي (م-مان) دو لەسەر بەرکار / تەواوکەر دەبىت و جیتناوی بەرکارىش له دەستەي (م - ين) دەبىت:

کردارى (ھەبۇون) ئى خاوهنىتى تىپەپ بۇ ئىستا	کردارى (ھەبۇون) ئى بىي تىنەپەپ بۇ ئىستا
٩. ب- تۆ منت ھەم.	١. ٩- من ھەم.
١٠. ب- تۆ ئىيمەت ھەين.	١. ١٠- ئىيمە ھەين.
١١. ب- من تۆم ھەيت/ى.	١. ١١- تۆ ھەيت/ى.
١٢. ب- من ئىيۇم ھەن.	١. ١٢- ئىيۇ ھەن.
١٣. ب- من ئەوم ھەيە Ø.	١. ١٣- ئەو ھەيە Ø.
١٤. ب- من ئەوانم ھەن.	١. ١٤- ئەوان ھەن.

بۇ کاتى داھاتووش نمۇونەكان بەم شىيۋەيەي خوارەوەيان لى دېت:

داھاتوو كىردارى (ھەبۈن)ى خاوهنىتى تىپەر بۇ	داھاتوو كىردارى (ھەبۈن)ى ھەيى تىننەپەر بۇ
١٥. ب- تۆ منت دەبم. 	١٥. أ- من دەبم.
١٦. ب- تۆ ئىيمەت دەبىن. 	١٦. أ- ئىيمە دەبىن.
١٧. ب- من تۆم دەبىت/ى. 	١٧. أ- تۆ دەبىت/ى.
١٨. ب- من ئىيەم دەبىن. 	١٨. أ- ئىيە دەبىن.
١٩. ب- من ئەرم دەبىت. 	١٩. أ- ئەرم دەبىت.
٢٠. ب- من ئەوانم دەبىن. 	٢٠. أ- ئەوان دەبىن.

پەنگە ئەم كۆمەلە نمۇونەيەي دوايى (١٥ - ٢٠) و (١٥ ب - ٢٠ ب) لە سەيركىرىنى يەكەمدا وا دەربىکەون كە بەكارھىتىانىان لە ئاخاوتىنى زارەكەدا نەمايتى، بەلام ئەگەر لە رىستەي وەك ئەم دوو رىستەيەي خوارەوەدا (بۇ نمۇونە) بەكاربەھىتىن لە بەرچاۋ ئاسايىي دەبنەوە:

٢١- پىشىوانى ئەو من دەبم / تۆ دەبى / ...

٢٢- ئەگەر ھەموو يان پىشتىت تى بىكەن، تۆ ھەر منت دەبم.

بەم شىيۋەيە دەتوانرىت بۇ ھەموو كەسەكان ئەم جۆرە رىستانەي وەك (٢١، ٢٢) بگۇتىرىن، يان دابپىزىرىن. ئەوهش گرنگە كە لە كۆتايى شىكىرىدىنەوەي (ھەبۈن)ى خاوهنىتىدا پوونى بکەينەوە كە مەحەممەدى مەحويلى لە (بىنەماكانى سىنتاكسى كوردىيى دا) دەلىت: "كلىتىكى بکەريش لە تافى پايدىوودا بە بەركارەوە كلىتىكى خاوهندارىش بە بناغانەكەيەو دەلكىن."^(٤) دواي ئەم زانىيارى و بۆچۈونە نۇوسەر ھىچ نمۇونەيەكى نەخسەتتە پۇو، بەتايىبەتى بۇ دەرخستىنى كلىتىكى خاوهندارىتى بە بەركارەوە، بەلكو باسکەرىنى بە جى دەھىلى بۇ دەرفەتىكى تر.

٤) كىردارى (مان) و دىياردەي ئىيرگەتىقى بەركارى:

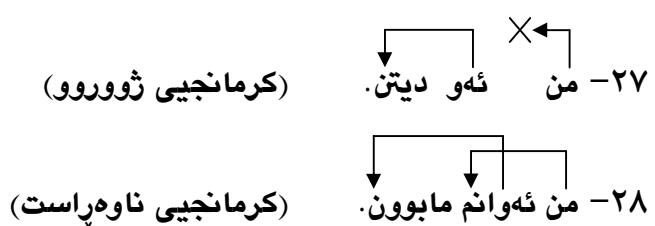
ئەم كىردارەش بەھەمان شىيۋەي كىردارى (ھەبۈن)ى خاوهنىتى، بەركار / تەواوكەرى كىردار بەپىيى كەس و ژمارەي خۆي جىننەيەكى لكاو لە دەستەي (م - ين، يىت / ئى - ن، ئىت / ئىن) دەبەخشى بە كىردارەكە، ئەم حالەتەش تەننیا بۇ کاتى پايدىوو كىردارەكە نىيە بەلكو بۇ ئىستاۋ داھاتووشە، بۇ

چونیتی کارکردنی کرداری (مان) به تیپه‌پری و تینه‌په‌پری و حالتی ئیرگه‌تیقی بپرانه ئەم نموونانه خواره‌وه:

کرداری (مان) تیپه‌پر بۇ پابردوو	کرداری (مان) تینه‌په‌پر بۇ پابردوو
٢١. ب- تۆ هەر منت مابۇوم.	١. ٢١- من مابۇوم.
٢٢. ب- تۆ هەر ئىمەت مابۇوين.	١. ٢٢- ئىمەت مابۇوين.
٢٣. ب- من هەر تۆم مابۇويت/اي.	١. ٢٣- تۆ مابۇويت/اي.
٢٤. ب- من هەر ئىيۇم مابۇون.	١. ٢٤- ئىيۇم مابۇون.
٢٥. ب- من هەر ئەوم مابۇو Ø.	١. ٢٥- ئەوم مابۇو Ø.
٢٦. ب- من هەر ئەوانم مابۇون.	١. ٢٦- ئەوانم مابۇون.

لە نموونانه سەرەوهشدا بە ئاشكرا دۆخى ئيرگه‌تىقى لە پەيوەندىيى نىيان بىكەرى کردارى تینه‌په‌پری (مان) و بىركارى کردارى تیپه‌پری (مان) كە جىناوه لكاوه‌كانيان (كلىتىكە كانيان) لە دەستەي (م- يىن) ئى راسته‌و خۆيەو چۈونەتە سەر کردارەكە دەردەكەۋى، تەننیا جىاوازىش لە ھەمان حالتدا لەگەل كرمانجى ۋۇرۇودا لەۋەدایە كە لە كرمانجى ناوه‌راستدا بىكەرىشى جىناوى لكاوى ھەيە، بەلام لە كرمانجى ۋۇرۇودا وانىيە، چونكە يەك دەستەي جىناوى كەسىي لكاوى ھەيە بپرانه رستەكانى (٢٧، ٢٨):

بۇ كاتى پابردووی تەواو، كە دەتوانىن لەپۇرى واتاۋ بەكارھىنانه وە بە ئىستايى دابىتىن، بپرانه ئەم نموونانه:

کرداری (مان) ای تیپه‌پر بو پابردووی نزیک (ئیستا)	کرداری (مان) ای تیپه‌پر بو پابردووی نزیک (ئیستا)
۲۹. ب- تو هر منت ماوم.	۱۰. ۱- هر من ماوم.
۳۰. ب- تو هر ئیمەت ماوین.	۱۰. ۲- هر ئیمە ماوین.
۳۱. ب- من هر تۆم ماویت/ى.	۱۰. ۳- هر تۆ ماویت/ى.
۳۲. ب- من هر ئیوه ماؤن.	۱۰. ۴- هر ئیوه ماؤن.
۳۳. ب- من هر ئەوم ماوه Ø.	۱۰. ۵- هر ئەو ماوه Ø.
۳۴. ب- من هر ئەوانم ماؤن.	۱۰. ۶- هر ئەوان ماؤن.

نمونه‌ی پسته‌ش بو داهاتووی کرداری (مان) ئەمانه‌ی خواره‌وهن:

کرداری (مان) ای تیپه‌پر بو داهاتوو	کرداری (مان) ای تیپه‌پر بو داهاتوو
۳۵. ب- تو هر منت دەمیئن.	۱۰. ۱- هر من دەمیئن.
۳۶. ب- تو هر ئیمەت دەمیئن.	۱۰. ۲- هر ئیمە دەمیئن.
۳۷. ب- من هر تۆم دەمیئنیت/ى.	۱۰. ۳- هر تۆ دەمیئنیت/ى.
۳۸. ب- من هر ئیوه دەمیئن.	۱۰. ۴- هر ئیوه دەمیئن.
۳۹. ب- من هر ئەوم دەمیئنیت.	۱۰. ۵- هر ئەو دەمیئنیت.
۴۰. ب- من هر ئەوانم دەمیئن.	۱۰. ۶- هر ئەوان دەمیئن.

لهو پسته‌های سه‌رده‌دا به‌پیشی ئوهی که نیشانه کراون پیکه‌وتتی بکه‌ری و بهرکاری پسته‌کان ده‌ردنه‌که‌ویت.

له‌دوای پوونکردن‌وهی چونیتی کارکردنی کرداری (ههبوون و مان) به تینه‌په‌پری و تیپه‌پری پیویسته ئهم بوجوون و زانیاری‌بیانه‌ی خواره‌وه بخهینه‌بروو: يه‌که‌م: ودک ده‌ردنه‌که‌وی له زمانی کوردیداو به‌تایبته‌تی له کرمانجی ناوه‌پاستدا سیسته‌می دوختی ئیرگه‌تیف هه‌یه و بو هردوو تافی رابرددو، پانه‌بردوو هه‌مان داپشتون و پیپه‌وهو پیکه‌وتتنه له‌نیوان بکه‌رو بهرکار له‌لایه‌کو به‌رکارو کردار له‌لایه‌کی تره‌وه له کات و تافه جیاوازه‌کاندا نهک ته‌نیا هه‌ر بو رابرددوو بیت و له رانه‌بردوودا دوختی ئیرگه‌تیقی نه‌می‌نیت.^(۵)

دووه‌م: ئهم ده‌رکه‌وتتی يان مانه‌وهی دوختی ئیرگه‌تیقی به‌رکاری‌بیه له‌گه‌ل کرداری رابرددوو/ رانه‌بردوودا له‌م زاره‌دا، (کرمانجی ناوه‌پاست)، ده‌گه‌پیتته‌وه بو ئوهی که ئهم دوو کرداره (ههبوون و مان) له‌برووی گه‌ردا کردن‌وه ناویزه‌ن و به‌پیشی ده‌ستوروو یاسای کرداره‌کانی ترى زمانی کوردی به‌پریوه نارون، چونکه بو رابرددوو رانه‌بردوو، بو بکه‌رو بهرکار هه‌مان دوو ده‌سته جیناوی لکاو/ کلیتیکی بکه‌ری يان به‌رکاری به‌کاردیت.

سییه‌م: له‌بهرئه‌وهی دوختی بکه‌ری کرداری تینه‌په‌پری (ههبوون، مان) له‌گه‌ل دوختی به‌رکاری کرداری تیپه‌پردا هه‌مان دوختن، چونکه هه‌مان جیناوی لکاو/ کلیتیک ده‌بەخشن به کردار، سیسته‌می دوخته‌که پیشی ده‌گوتري (ئیرگه‌تیف - ئه‌بسوله‌تیف Ergative- Absulative Split).^(۶)

پیویسته ئوهش بلیین بکه‌ری پسته‌له‌م زاره‌دا کرداره‌که‌ی هه‌ر کات و تافیک بیت هه‌لگری نیشانه‌ی مورفیمی دوختی ریزمانی، که به دوختی ئیرگه‌تیقی داده‌نریت، نییه، به‌لای هه‌ندی توییزه‌وه ئهم جوره‌ی هه‌لکه‌وتی دوختی ئیرگه‌تیف پیشی ده‌گوتري ئیرگه‌تیقی قلیشاو^(۷) (ergativity).

(۵) حالتی پسته‌ی سه‌رسومن و هینانه پیش‌وهی به‌رکار:

سییه‌م حالتی ده‌رکه‌وتتني ئیرگه‌تیقی به‌رکاري له‌م جوره‌پسته‌ی خواره‌دهدا خۆی ده‌بینیت‌وه:

٤١- ئای لهو خهونانه‌ی من دیمن.

٤٢- ئای لهو نامانه‌ی تۇ نووسیت.

له‌م دوو پسته‌یه‌ی سه‌رده‌وه (٤٢، ٤٣) دا هه‌ندی حالتی جیاواز له‌پسته‌ی ترى زمانی کوردی ده‌بینین له‌وانه:

يە‌که‌م: پسته‌که له‌برووی واتاوه پسته‌ی سه‌رسوو‌مانه.

دووه‌م: بهرکار هاتوتە پیش بکه‌ره‌وه لە‌شیوه‌ی فریزیکی ناوی فراوانکراو به‌جیناوی

نیشانه دهکه و توروه (ئه و خهونانه، ئه و نامانه).

سییه م: جینناویکی لکاو بەپیی کەس و ژمارەی بەرکار (ئه و خهونانه، ئه و نامانه) چۆتە سەر کرداری پستە (دیم، نووسیت).

چوارەم: ئەم حالتە جیاوازە لە هەلواسین واتە (Topicalization) کە تیایدا کەرسەیەك (بۇ نمۇونە) بەرکار دەھىنرىتە پېشەوە و لەگەل كردارەكەدا بە جینناویکی لکاو دەنويىنرىت. رستەی (٤١، ٤٢) بەتەواوی ئه و بۇچۇونەي وریا عومەر ئەمینى بەسەردا جى بەجى دەبىت کە دەلىت: "بەرکار لە چ کەس و ژمارەيەكدا بىت فرمانىش راناویکی لکاو سەر بەھەمان کەس و ژمارە وەردەگرىت، ئەم دىاردەيە لەزانىستى زمانا بە ئىرگەتىق ناودەبرىت."^(٧) بەپیی ئه و بۇچۇونە ئەم حالتە پستەی (٤١، ٤٢) دەچىتە ناو خانەي ئىرگەتىقۇوھ لەو حالتانەي پېشەوە دەردەكەوى کە كرمانجىي ناوه‌راست نىمچە ئىرگەتىقە چۈنكە لەھەموو حالتىكى بەركارو كردار لە كەس و ژمارەدا پىك ناكەون.^(٨)

ئەنجام

لە كۆتاىي تويىزىنه و كەدا دەگەينە ئەم ئەنجامانەي خوارەوە:

- ١ زارى كرمانجىي ناوه‌راست زارىكى نىمچە ئىرگەتىقىيە.
- ٢ جۆرى ئىرگەتىقىيەكە ئىرگەتىق - ئەبسولەتىقىيە چۈنكە بکەرى تىنەپەپو بەرکارى كردارى پابردووی تىپەپ لەوەدا لەيەك دەچن كە هەردووكىيان هەمان جینناوی لکاو دەدەن بە كردار كە جینناوی لکاوى دۆخى پاستەو خۆيى، بەلام جینناوی لکاوى بکەرى كردارى پابردووی تىپەپ لە دۆخى ناپاستەو خۆدایە.
- ٣ كردارى (ھەبۈون) و (مان)، جىيا لە كردارەكانى ترى زارەكە، بە تىنەپەپو تىپەپ، لە ناو پستە ئاخاوتى زارەكەدا دەردەكەون و لە كاتى پابردوو رانەبىردوو ياندا بەرکارى تىپەپەكانىيان لە دۆخى ئىرگەتىقىدا دەبن و جینناوی لکاو دەدەن بە كردارەكانىيان.
- ٤ هەموو كردارىكى تىپەپ ئەگەر بەرکارەكەي لە شىيە فەریزىكى دەرخەرو دەرخراویدا، كە دەرخەركە جینناوی نىشانەبىت و لە پستە سەرسوورماندا ھاتبىت، ئەوه بەپیی کەس و ژمارەي خۆي جینناوی لکاو دەبەخشىت بەكردارو دەبىتە دۆخى ئىرگەتىق.

پهراویزهکان:

- ١- بروانه ١٩٨٥: ٣ Robyn C. Friend, 1985: 3
- ٢- مزگین عهبدولرە حمان ئەحمەد، دۆخى ئىرگەتىق لە زمانى كوردىدا: ٦٨
- ٣- هەر ئەو سەرچاوهىه: ٦٨ - ٦٩
- ٤- بروانه: مەھمەدى مەحويي، بنهماكانى سينتاكسى كوردىي: ٣
- ٥- بۇ ئەو بۇچۇونە كە دۆخى ئىرگەتىق لە كوردىدا تەنبا لە تافى / كاتى رابردۇودايەو
لە پانەبردۇودا نېيە بروانه:
- أ- مزگین عهبدولرە حمان ئەحمەد، دۆخى ئىرگەتىق لە زمانى كوردىدا: ٧٨
- ب- تارا موحسین قادر، زمانى كوردى و مىنیمال پروگرام، ٩٢ - ٩٣
- ٦- بروانه مزگین عهبدولرە حمان ئەحمەد، دۆخى ئىرگەتىق لە زمانى كوردىدا: ٧٨ - ٧٩
- ٧- بروانه: وريا عومەر ئەمین، چەند ئاسوئىهكى ترى زمانەوانى: ٣٤
- ٨- بوجىياكىرنەوهى ئىرگەتىقى تەواوو نىمچە ئىرگەتىق لە زمانەكاندا بروانه: وريا
عومەر ئەمین، چەند ئاسوئىهكى ترى زمانەوانى: ٦٩ هەروەها بۇ جۇرە كانى ئىرگەتىق
بروanه مزگین عهبدولرە حمان ئەحمەد، دۆخى ئىرگەتىق لە زمانى كوردىدا: ٢٣ - ٤٠

سەرچاوهكان:

- ١- تارا موحسین قادر، ٢٠١١، زمانى كوردى و مىنیمال پروگرام، نامەى
دكتوراي بلاونەكراوه، زانكۆي سليمانى.
- ٢- مزگین عهبدولرە حمان ئەحمەد، ٢٠٠٦، دۆخى ئىرگەتىق لە زمانى كوردىدا،
نامەى ماستەرى بلاونەكراوه، زانكۆي سەلاھدەن.
- ٣- مەھمەدى مەحويي، ٢٠١١، بنهماكانى سينتاكسى كوردىي بەرگى يەكم،
زانكۆي سليمانى.
- ٤- وريا عومەر ئەمین، ٢٠٠٤، چەند ئاسوئىهكى ترى زمانەوانى، دەزگای چاپ و
بلاوكىرنەوهى ئاراس، ھەولىيە.

5- Robyn C. Friend, Ergativity in Sulaimaniye Kurdish,
Annual Meeting of Middle East studies Association, Ph. D.
thesis, November 1985.
<http://home.EarthLink-refriend / ESK. Htm>

ملخص البحث

يتناول هذا البحث (بقايا نظام الاركاتيف في اللهجة الكرمانجية الوسطى) إثبات حقيقة لغوية غير مطروقة في اللهجة الكرمانجية الوسطى، وهي وجود عدة حالات اركاتيفية مرتبطة بأفعال وحالات نحوية مختلفة يتم التطرق إليها لأول مرة، والتي كانت تُعرف بأنها غير اركاتيفية.

وتجسد هذه الحالة الاركاتيفية على شكل ضمائر شخصية متصلة حسب شخص وعدد (المفعول أو التكميلة) لل فعل المتعدي، أي وجود توافق بين (المفعول أو التكميلة) من جهة والفعل من جهة أخرى من حيث الشخص والعدد على شكل ضمير متصل.

Abstract

*This study entitled (*Ergative Remnants in the Central Kurdish Dialect*) deals with a linguistic fact that has not been studied in the Central Kurdish Dialect. It proves to show the existence of several Ergative cases related to the subjects touched upon for the first time. This phenomenon has been known as non-ergative; it is shown as ergative case on the basis of personal pronouns related to person and number (object or the compliment) linked to the transitive verb in one side and verb on the other side on the basis of person and number on the form of connected pronoun.*

